Təranə MİRZƏYEVA

AMEA MEK-in doktorantı

NEFTƏ DAİR COXCİLDLİ SƏNƏD-İNFORMASİYA MƏNBƏYİ: "HEYDƏR ƏLİYEV. MÜSTƏQİLLİYİMİZ ƏBƏDİDİR" KİTABININ TƏHLİLİ

Açar sözlər: *neft, Azərbaycan nefti, çoxcildli kitab, Heydər Əliyev. Müstəqilliyimiz əbədidir" kitabı, "Bakı-Tbilisi-Ceyhan" neft kəməri, neft müqaviləsi.*

Ключевые слова: *нефть, азербайджанская нефть, многотомник, «Гейдар Алиев. Наша независимость вечна», нефтяной трубопровод «Баку-Тбилиси-Джейхан», нефтяной договор.*

Key words: *oil, Azerbaijan oil, voluminous book, Haydar Aliyev. "Our independence is eternal" book, "Baku-Tbilisi-Ceyhan" oil pipeline, oil contract*

Azərbaycan Respublikası XXI əsrə müstəqil, suveren, demokratik, dini və dünyəvi prinsiplərə əsaslanan dövlətçilik ənənəsi ilə qədəm qoydu. Bu ənənənin davam etdirilməsi ictimai-siyasi, sosial-iqtisadi problemlərlə qarşı-qarşıya gələrək həllini tapmışdır.

1993-cü ildə yenidən hakmiyyətə qayıdan ümummilli lider Heydər Əliyev bu barədə demişdir: "Müstəqillik yolu qədər çətin yol yoxdur" (1, S.35); "Müstəqilliyin əldə olunması nə qədər çətindirsə, onun saxlanılması, daimi, əbədi olması bundan da çətindir" (1,S.34); " Milli azadlığa nail olmaq üçün milli oyanış, milli dirçəliş, milli ruhun canlanması lazımdır"; "XX əsrin əvvəlində xalqımız milli azadlıq, dövlət müstəqilliyi yolunda ilk dəfə böyük bir addım atıbsa, XX əsrin sonunda milli azadlığa, dövlət müstəqilliyinə tam nail olubdur" (1,S.29); "XXI əsr Azərbaycanın yüksəliş əsri olacaqdır" (1,S.25); "Təbii sərvətlərimizdən səmərəli istifadə etmək, iqtisadi potensialımızı müasirləşdirmək, modernləşdirmək və ondan səmərəli istifadə etmək üçün bizə birinci növ-

bədə sərmayə, investisiya, ikincisi isə müasir, yüksək tələblərə uyğun olan texnika və texnologiya lazımdır" (1,S.95); "1994-cü ildən Azərbaycan dövləti özünün yeni neft strategiyasını həyata keçirir və bu strategiyanın da əsas mənası, əsas prinsipləri Azərbaycanın zəngin, təbii sərvətlərindən, o cümlədən neft və qaz sərvətlərindən Azərbaycan xalqının rifahı naminə daha da səmərəli istifadə etməkdən ibarətdir" (2,S.93); "Dünyada neft istehsalı sahəsində həyata keçirilmiş işlərin bir çoxu öz başlanğıcını Azərbaycan neftindən götürmüşdür " (2,S.102) və s.

Ulu öndərin hakimiyyətdə olduğu müddətdə daxili və xarici siyasətinin nəticlərini əks etdirən çoxsayda informasiya haqqında ilkin mənbələr hesab olunan kitablar, məqalələr yazılmışdır. Həmin kitablardan biri də "Heydər Əliyev. Müstəqilliyimiz əbədidir" çoxcildli əsərdir. 46 cilddən ibarət olan kitabın ilk 5 cildinin buraxılışına məsulları akademik Ramiz Mehdiyev, Hidayət Orucov, sonrakı cildlərin buraxılışa məsulu isə yalnızca Ramiz Mehdiyevdir. Çoxcildli kitab "Azərnəşr" nəşriyyatı tərəfindən nəfis və poliqrafik şəkildə çapdan çıxmışdır. Kitabın ilk cildi 1997-ci idlə, 46-ci cildi isə 2013-cü ildə nəşr edilmişdir. Kitabda Ulu Öndərin bütün fəaliyyətli ətraflı və geniş anlamda işıqlandirilmışdır. O cümlədən tarixə "Əsrin müqaviləsi" kimi həkk olunmuş "Bakı-Tbilisi-Ceyhan" kəmərindən də söhbət açılır. Bu istiqamətdə Heydər Əliyevin Azərbaycanda və eyni zamanda xarici ölkələrə səfərləri zamanı gərgin əməyi nəticəsində reallaşmış digər neft və qaz yataqlarının işlənməsi haqqında danışıqlar, müqavilələr, sazişlər və s. haqqında müfəssəl məlumatlar öz əksini tapmışdır.

"Heydər Əliyev. Müstəqilliyimiz əbədidir" çoxcildli kitabda Azərbaycan neftinə dair informasiyalara aşağıdakıları misal göstərək:

Bakıda Xəzər dənizində neft-qaz hasilatına dair birinci beynəlxalq sərginin açılışında çıxış (24 may 1994-cü il – I cild);

Aparıcı neft şirkətlərinin və korporasiyalaıının nümayəndələri ilə görüşdə çıxış (17 avqust 1993-cü il–I cild); Azərbaycan Respublikası Dövlət Neft Şirkətinin rəhbərləri, neftçi alim və mütəxəssislərilə görüşdə çıxış (5 fevral 1994-cü il –I cild). Aparıcı neft şirkətlərinin və korporasiyalarının nümayəndələri ilə görüşdə çıxış. (iyun, 1993 – may, 1994 – I cild);

Neft müqaviləsinin imzalanmağa hazırlanması ilə bağlı brifinqdə bəyanat (16 sentyabr 1994-cü il – II cild); Birinci Azərbaycan beynəlxalq "Xəzərneftqaz-94" konfransının iştirakçılarına (19 sentyabr 1994-cü il – II cild); Xəzər şelfində yataqların birgə işlənməsi haqqında Bakıda Azərbaycan Dövlət Neft Şirkəti ilə xarici neft şirkətlərinin konsorsiumu arasinda müqavilə imzalanması mərasimində nitq (20 sentyabr 1994-cü il – II cild);

Azərbaycanin beynəlxalq neft konsorsiumundakı payının bir hissəsini ABŞ-ın "EKSSON" neft şirkətinə verməsi haqqında sənədlərin imzalanması mərasimində giriş sözü (19 aprel 1995-ci il – III cild);

"Qarabağ" neft strukturunda ARDNŞ ilə bir qrup xarici neft şirkəti – "LUKOYL" (Rusiya), ACIP (İtaliya), "PENNZOYL KƏSPIƏN DEVELOPMENT KORPOREYŞN" (ABŞ), LUKA-CIP (Rusiya-İtaliya) arasında birgə iş haqqında sazişin təntənəli imzalanma mərasimində çıxı. (10 noyabr 1995-ci il – IV cild);

"Şahdəniz" yatağının birgə işlənməsi haqqında Azərbaycan Respublikası Dövlət Neft Şirkəti ilə xarici neft şirkətləri arasında müqavilə imzalanması mərasimində çıxış (4 iyun 1996-ci il – VI cild);

"Əsrin müqaviləsi"-ni həyata keçirmək üçün yaradılmış Azərbaycan Beynəlxalq Əməliyyat şirkətinin iki illik fəaliyyətinin yekunlarına həsr olunmuş müşavirədə giriş sözü (10 oktyabr 1996-ci il – VII cild);

Azərbaycan Dövlət Neft Şirkəti ilə Fransanın "Elf Akiten" və "Total" şirkətləri arasında neft müqaviləsinin imzalanması mərasimində bəyanat. (13 yanvar 1997-ci il – VIII cild); ARDNŞ ilə xarici neft şirkətləri arasında müqavilənin imzalanma mərasimi başa çatdıqdan sonra birgə mətbuat konfransı. (noyabr, 1996 - may, 1997 – VIII cild);

Xəzərin Azərbaycan sektorunda "Qarabag" perspektivli strukturunun müştərək işlənməsi ilə əlaqədar 1995-ci ilin noyabrında ARDNŞ-lə bir sira transmilli neft şirkətləri arasında imzalanmış müqaviləni həyata keçirən "Xəzər" beynəlxalq neft şirkətinin rəhbər heyəti ilə görüşdə giriş sözü (5 aprel 1997-ci il – IX cild);

Azərbaycan neftinin Baki-Qrozni-Tixoretsk-Novorossiysk kəməri ilə nəql olunması haqqında Azərbaycan-Rusiya-İçkeriya Çeçen Respublikası arasında saziş imzalandiqdan sonra Rusiya Federasiyasının nümayəndə heyətini qəbul edərkən çıxış (11 iyul 1997-ci il–X cild); Azərbaycan Neftinin Bakı-Qroznı-Tixoretsk-Novorossiysk kəməri ilə nəql olunması haqqında Azərbaycan-Rusiya-İçkeriya Çeçen Respublikası arasında saziş imzalanıqdan sonra Rusiya Federasiyasının nümayəndə heyətini qəbul edərkən çıxış (11 iyul 1997-ci il –X cild);

"Arko" Neft Şirkətinin prezidenti Mayk Boblin ilə görüşdə söhbətdən. (iyul,1997 - avqust 1997 – XI cild);

Azərbaycan dövlət neft sənayesi Elmi -tədqiqat və Layihə İnstitutunun əməkdaşlarına (yanvar, 1999- aprel, 1999 – XIX cild);

Azərbaycan Prezidenti adından Xəzər dənizinin Azərbaycan sektorunda xarici şirkətlərlə birgə işlənilən neft yataqlarından ilkin neftin çıxarılması münasibətilə keçirilən təntənəli mərasimdə iştirak etmək üçün Azərbaycana gəlmiş qonaqların şərəfinə rəsmi qəbulda çıxış (12 noyabr 1997-ci il – XXIII cild); Azərbaycan Dəniz Neft Sənayesi işçilərinə. 6 noyabr 1999-cu (noyabr, 1999 – dekabr, 1999 – XXIII cild);

Azərbaycan – Qazaxıstan sənədlərinin imzalanması mərasimindən sonra birgə bəyanat və mətbuat konfransı Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyevin bəyanatı Qazaxıstan Prezidenti Nursultan Nazarbayevin bəyanatı. (mart,2000-aprel, 2000 - XXVI cild);

Azərbaycan Respublikası hökuməti ilə əsas ixrac boru kəməri iştirakçıları arasında tranzit ərazisinə malik ölkənin hökuməti ilə saziş"in və "Bakı–Tbilisi–Ceyhan xam neft kəməri layihəsinin mühəndis işləri və layihələşdirilməsi üçün maliyyələşdirmə və əməkdaşlıq sazişi"nin imzalanması mərasimində nitq (17 oktyabr 2000-ci il – XXX cild); Azərbaycan Respublikasının Dövlət Neft Şirkəti ilə Amerikanın "Monkrif Oyl" və Türkiyənin "Türk Petrolları" şirkətləri arasında "Mişovdağ" və "Kəlaməddin" yataqlarında hasilatın pay bölgüsünə dair sazişin imzalanma mərasimində nitq. (12 sentyabr 2000-ci il- XXX cild);

"Azəri", "Çıraq", "Günəşli" yataqlarının tammiqyaslı işlənilməsinin birinci mərhələsinin qətnaməsinin imzalanması mərasimində giriş sözü. (iyun, 2001-avqust, 2001 – XXXV cild) və s.

Çoxcildliyin bütün cildlərində, ümumilikdə neftə dair 210 ilkin informasiyalar öz əksini tapmışdır. Kitabın əksər cildlərində həmçinin, Heydər Əliyevin Azərbaycan neftinin istehsalı və nəqli sahəsində, həmçinin Bakı–Tbilisi–Ceyhan, Bakı–Tbilisi–Ərzurum və digər neft və qaz kəmərlərinin reallaşdırılmasındakı əzmkar xidmətləri, fikir və tövsiyələrinə dair zəngin informasiyalar toplanmışdır.

"Heydər Əliyev. Müstəqilliyimiz əbədidir" kitabının ənənəvi forması ilə yanaşı, onun elektron varinatı da hazırlanmışdır. Elmi-texniki tərəqqinin nailiyyəti hesab edilən beynəlxalq komputer şəbəkəsi olan İnternet vasitəsilə informasiya tələbatçılarının isti-

fadəsi üçün çoxcildiyin PDF formatı yaradırlmışdır. Belə ki, http://heydaraliyev.preslib.az/musteq.html adlı saytda "Heydər Əliyev. Elektron sənədlər toplusu" başlığı ilə olan səhifədə 6 bölmədən ibarət məlumatlar yerləşdirilmişdir. Həmin bölmələrdən biri "Müstəqilliyimiz əbədidir. Elektron külliyyat" adlanır. Burada 46 cildlik kitabın 42 cildinin PDF varinatı göstərilmişdir. Həmin linklər aşağıdakılardır:

I cildin PDF linki: http://files.preslib.az/projects/toplu/books/1.pdf

II cildin PDF linki: http://files.preslib.az/projects/toplu/books/2.pdf

III cildin PDF linki: http://files.preslib.az/projects/toplu/books/3.pdf

IV cildin PDF linki: http://files.preslib.az/projects/toplu/books/4.pdf

V cildin PDF linki: http://files.preslib.az/projects/toplu/books/5.pdf

VI cildin PDF linki: http://files.preslib.az/projects/toplu/books/6.pdf

VII cildin PDF linki: http://files.preslib.az/projects/toplu/books/7.pdf

VIII cildin PDF linki: http://files.preslib.az/projects/toplu/books/8.pdf

IX cildin PDF linki: http://files.preslib.az/projects/toplu/books/9.pdf

X cildin PDF linki: http://files.preslib.az/projects/toplu/books/10.pdf

XI cildin PDF linki: http://files.preslib.az/projects/toplu/books/11.pdf

XII cildin PDF linki: http://files.preslib.az/projects/toplu/books/12.pdf

XIII cildin PDF linki: http://files.preslib.az/projects/toplu/books/13.pdf

XIV cildin PDF linki: http://files.preslib.az/projects/toplu/books/14.pdf

XV cildin PDF linki: http://files.preslib.az/projects/toplu/books/15.pdf

XVI cildin PDF linki: http://files.preslib.az/projects/toplu/books/16.pdf

XVII cildin PDF linki: http://files.preslib.az/projects/toplu/books/17.pdf

XVIII cildin PDF linki: http://files.preslib.az/projects/toplu/books/18.pdf

XIX cildin PDF linki: http://files.preslib.az/projects/toplu/books/19.pdf

XX cildin PDF linki: http://files.preslib.az/projects/toplu/books/20.pdf

XXI cildin PDF linki: http://files.preslib.az/projects/toplu/books/21.pdf

XXII cildin PDF linki: http://files.preslib.az/projects/toplu/books/22.pdf

XXIII cildin PDF linki: http://files.preslib.az/projects/toplu/books/23.pdf

XXIV cildin PDF linki: http://files.preslib.az/projects/toplu/books/24.pdf

XXV cildin PDF linki: http://files.preslib.az/projects/toplu/books/25.pdf

XVI cildin PDF linki: http://files.preslib.az/projects/toplu/books/26.pdf

XVII cildin PDF linki: http://files.preslib.az/projects/toplu/books/27.pdf

XXVIII cildin PDF linki: http://files.preslib.az/projects/toplu/books/28.pdf

XXIX cildin PDF linki: http://files.preslib.az/projects/toplu/books/29.pdf

XXX cildin PDF linki: http://files.preslib.az/projects/toplu/books/30.pdf

XXXI cildin PDF linki: http://files.preslib.az/projects/toplu/books/31.pdf

XXXII cildin PDF linki: http://files.preslib.az/projects/toplu/books/32.pdf

XXXIII cildin PDF linki: http://files.preslib.az/projects/toplu/books/33.pdf

XXXIV cildin PDF linki: http://files.preslib.az/projects/toplu/books/34.pdf

XXXV cildin PDF linki: http://files.preslib.az/projects/toplu/books/35.pdf

XXXVI cildin PDF linki: http://files.preslib.az/projects/toplu/books/36.pdf

XXXVII cildin PDF linki: http://files.preslib.az/projects/toplu/books/37.pdf

XXXVIII cildin PDF linki: http://files.preslib.az/projects/toplu/books/38.pdf

XXXIX cildin PDF linki: http://files.preslib.az/projects/toplu/books/39.pdf

XXXX cildin PDF linki: http://files.preslib.az/projects/toplu/books/40.pdf

XXXXI cildin PDF linki: http://files.preslib.az/projects/toplu/books/41.pdf

XXXXII cildin PDF linki: http://files.preslib.az/projects/toplu/books/42.pdf.

Göründüyü kimi, saytda 46 cildin sadəcə 42 cildinin elektron versiyası öz əksini tapmışdır. Yaxın gələcəkdə digər cildlərin elektron variantalarının (PDF) yüklənməsini ümid edirik. Çünki, müasir oxucunun tələbatının nəzərə alsaq, elektron nəşrlərin (kitabların) coxşaxəliliyi həmin ilkin mənbədən istafdəni daha optimal və əlçatan edir. "Heydər Əliyev. Müstəqilliyimiz əbədidir" kitabı istər ənənəvi, istərsə də elektron formada informasiya tələbatçılarının ixtiyarına təqdim edilmiş çoxcildli əsər olmaqla yanaşı, həm də Azərbaycanda neft üzrə ilkin mənbələrdən hesab olunur.

ƏDƏBİYYAT SİYAHISI:

1. Heydər Əliyev. Müdrik fikirlər. (Iyun 1993-1998 oktyabr). Birinci kitab. – Bakı, 2008. – 396 s.
2. Heydər Əliyev. Müdrik fikirlər. (Oktyabr 1998-2003 oktyabr). Ikinci kitab. – Bakı, 2009. – 409 s.
3. Heydər Əliyev. Müstəqilliyimiz əbədidir: çıxışlar, nitqlər, bəyanatlar, müsahibələr, məktublar, məruzələr, müraciətlər, fərmanlar. *12 aprel 1995-ci il.* K. 3: dekabr, 1994 – iyun, 1995 / bur. məsul R.Mehdiyev. - Bakı: Azərnəşr, 1997.
4. Heydər Əliyev. Müstəqilliyimiz əbədidir: çıxışlar, nitqlər, bəyanatlar, müsahibələr, məktublar, məruzələr, müraciətlər, fərmanlar. K. 2: may, 1994 – dekabr, 1994 / bur. məsul R.Mehdiyev. - Bakı: Azərnəşr, 1997.
5. Heydər Əliyev. Müstəqilliyimiz əbədidir: çıxışlar, nitqlər, bəyanatlar, müsahibələr, məktublar, məruzələr, müraciətlər, fərmanlar. K. 3: *iyun, 1995- noyabr, 1995* / bur. məsul R.Mehdiyev. - Bakı: Azərnəşr, 1997.
6. Heydər Əliyev. Müstəqilliyimiz əbədidir: çıxışlar, nitqlər, bəyanatlar, müsahibələr, məktublar, məruzələr, müraciətlər, fərmanlar. K. 6: mart, 1996 – iyun, 1996 / bur. məsul R.Mehdiyev. - Bakı: Azərnəşr, 1998.
7. Heydər Əliyev. Müstəqilliyimiz əbədidir: çıxışlar, nitqlər, bəyanatlar, müsahibələr, məktublar, məruzələr, müraciətlər, fərmanlar. K. 7: iyun, 1996 – noyabr, 1996 / bur. məsul R.Mehdiyev. – Bakı: Azərnəşr, 1998.
8. Heydər Əliyev. Müstəqilliyimiz əbədidir: çıxışlar, nitqlər, bəyanatlar, müsahibələr, məktublar, məruzələr, müraciətlər, fərmanlar. K. 8: noyabr, 1996 - may, 1997 / bur.məsul R.Mehdiyev.- Bakı: Azərnəşr,1998.
9. Heydər Əliyev. Müstəqilliyimiz əbədidir: çıxışlar, nitqlər, bəyanatlar, müsahibələr, məktublar, məruzələr, müraciətlər, fərmanlar. K. 9: oktyabr, 1997 – dekabr, 1997 / bur. məsul R.Mehdiyev. - Bakı: Azərnəşr, 2004.
10. Heydər Əliyev. Müstəqilliyimiz əbədidir: çıxışlar, nitqlər, bəyanatlar, müsahibələr, məktublar, məruzələr, müraciətlər, fərmanlar. K. 10: may, 1997 - iyul, 1997 / bur. məsul R.Mehdiyev. - Bakı: Azərnəşr, 2002.
11. Heydər Əliyev. Müstəqilliyimiz əbədidir: çıxışlar, nitqlər, bəyanatlar, müsahibələr, məktublar, məruzələr, müraciətlər, fərmanlar. K. 11: iyul,1997 - avqust 1997 / bur.məsul R.Mehdiyev. - Bakı: Azərnəşr, 2003.
12. Heydər Əliyev. Müstəqilliyimiz əbədidir: çıxışlar, nitqlər, bəyanatlar, müsahibələr, məktublar, məruzələr, müraciətlər, fərmanlar. K. 19: yanvar, 1999- aprel, 1999 / bur. məsul R.Mehdiyev. - Bakı: Azərnəşr, 2006.
13. Heydər Əliyev. Müstəqilliyimiz əbədidir: çıxışlar, nitqlər, bəyanatlar, müsahibələr, məktublar, məruzələr, müraciətlər, fərmanlar. K. 23: noyabr, 1999 – dekabr, 1999 / bur. məsul R.Mehdiyev. - Bakı: Azərnəşr, 2008.
14. Heydər Əliyev. Müstəqilliyimiz əbədidir: çıxışlar, nitqlər, bəyanatlar, müsahibələr, məktublar, məruzələr, müraciətlər, fərmanlar. K. 26: mart,2000-aprel, 2000 / bur. məsul R.Mehdiyev. - Bakı: Azərnəşr, 2009.
15. Heydər Əliyev. Müstəqilliyimiz əbədidir: çıxışlar, nitqlər, bəyanatlar, müsahibələr, məktublar, məruzələr, müraciətlər, fərmanlar. K. 30: sentyabr, 2000 – noyabr, 2000 / bur. məsul R.Mehdiyev. - Bakı: Azərnəşr, 2010.
16. Heydər Əliyev. Müstəqilliyimiz əbədidir: çıxışlar, nitqlər, bəyanatlar, müsahibələr, məktublar, məruzələr, müraciətlər, fərmanlar. K. 35: iyun, 2001 – avqust, 2001 / bur. məsul R.Mehdiyev. – Bakı: Azərnəşr, 2011.
17. http://heydaraliyev.preslib.az/musteq.html

Т.Мирзаева

МНОГОТОМНЫЙ ДОКУМЕНТАЛЬНО-ИНФОРМАЦИОННЫЙ ИСТОЧНИК ПО НЕФТИ: АНАЛИЗ КНИГИ «ГЕЙДАР АЛИЕВ. НАША НЕЗАВИСИМОСТЬ ВЕЧНА»

РЕЗЮМЕ

В статье говорится об анализе многотомника «Гейдар Алиев. Наша независимость вечна», состоящего из 46 томов. В книге приводится информация, отражающая нефтяную область Азербайджана.

T.Mirzaeva

VOLUMINOUS DOCUMENT-A SOURCE OF INFORMATION ABOUT OIL: “HAYDAR ALIYEV. ANALYSIS OF BOOK OF “OUR INDEPENDENCE IS ETERNAL”

SUMMARY

In the article, the analysis of the voluminous book of the “Haydar Aliyev our independence is eternal” which consist of 46 volumes deals.